

ігор, зустрічі з представниками певних професій).

На додаток до цих форм профорієнтаційної роботи І. Ткачук пропонує запровадити індивідуальний супровід. Цей підхід заслуговує на увагу в плані проведення профорієнтації не лише в звичайних загальноосвітніх школах, а й у школах-інтернатах. Адже завдяки такому супроводу посилюється можливість кращого осягнення вихованцем власних ресурсів, ознайомлення з ресурсами інтернату для досягнення своєї професійної мети. Завдяки індивідуальному супроводу дитина отримує необхідну їй допомогу у визначенні своїх професійних і пов'язаних з ними освітніх цілей, розробленні індивідуальної освітньої програми, яка забезпечувала б їхні досягнення, сприяла самовизначенню щодо процесу навчання та його окремих елементів: профілю, предметів, програм, місця вивчення. Індивідуальний супровід допомагає учню знайти відповідь на запитання про те, як використати результати навчання і як перетворити навчальну програму, навчальну діяльність на процес власного професійного розвитку.

Література

1. Мельник О. В. Принцип активного професійного орієнтування учнів / Мельник О. В. // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. пр. / [ред. колег. О.В.Сухомлинська, І.Д.Бех та ін.]. – К. : Ін-т проблем виховання АПН України, 2009. – Вип. 13. – Кн. 2. – С. 299–308.

2. Морін О. Л. Зміст і педагогічні засоби підготовки учнів 8 – 9-х класів до вибору профілю майбутнього навчання / Морін О. Л. // Професійна орієнтація: теорія і практика: наук.-метод. посібник. – Вип. II. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2011. – С. 22–32.

3. Охріменко З. В. Проблема формування важливих якостей старшокласників у процесі професійної орієнтації / Охріменко З. В. // Професійна орієнтація: теорія і практика: наук.-метод. посібник. – Вип. II. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2011. – С. 98–106.

4. Ткачук І. І. Формування у старшокласників спрямованості на майбутній професійний успіх у сучасній теорії та практиці шкільної профорієнтації / Ткачук І. І. // Професійна орієнтація: теорія і практика: наук.-метод. посібник. – Вип. II. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2011. – С. 38–47.

А. І. Ільченко

м. Київ

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО ОЗДОРОВЧО-РОЗВИВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Визначено головні елементи структури ціннісного ставлення старшокласників до оздоровчо-розвивальної діяльності.

Ключові слова: формування, ціннісне ставлення, оздоровчо-розвивальна діяльність, старшокласники.

У філософії під формою і змістом розуміється філософська категорія, яка слугує для вияву внутрішніх витоків єдності, цілісності і розвитку об'єктів, виражає внутрішній зв'язок і способи організацій, взаємозв'язок елементів і процесів між собою та із зовнішніми умовами. Зміст означає у цій формі сукупність тих елементів і процесів, які становлять основу цих об'єктів, що зумовлює існування, розвиток і зміну їхніх форм. Форма – основа існування, а зміст – основа розвитку. Зміна змісту веде до зміни форми. Суперечності між

формою і змістом виникають, коли форма відстає від розвитку змісту .

У педагогіці, психології та системі управління під формуванням розуміють: надання чомусь певної завершеності, форми, створення певної структури, організації, моделі; виховання певної якості характеру; надання упевненості.

У психології під формуванням зазвичай розуміють сукупність прийомів і способів соціального впливу на індивіда, який має на меті створити у себе систему певних цінностей, світогляд, концепцію життя, виховати соціально-психологічні якості і певний склад мислення. Але поняття формування не вичерпується цим змістом, воно має на увазі також процес утворення під впливом різних соціальних дій особливого типу системних відносин усередині цілісної психологічної організації особистості (Л. Анциферова).

Зазначене дає нам змогу розглядати формування ціннісного ставлення старшокласників до оздоровчо-розвивальної діяльності як процес організації педагогічних умов і представити його у вигляді певної моделі або блок-схеми, яка поєднує усі компоненти у певному логічному взаємозв'язку.

Наукові роботи О. Сухомлинської, І. Бега, О. Кононко, Л. Рувинського, М. Тайчинова, С. Ковальова, А. Калініченко та ін. дають змогу скласти структуру формування у старшокласників ціннісного ставлення до оздоровчо-розвивальної діяльності, до якої належать такі компоненти:

- когнітивний компонент – забезпечує пізнання і формування змісту оздоровчо-розвивальної діяльності;
- емоційно-ціннісний компонент – емоційно позитивне, ціннісне сприйняття (шанобливе, дбайливе, позитивне, відповідальне тощо) оздоровчо-розвивальної діяльності;
- дійовий компонент – сформованість потреби старшокласників до оздоровчо-розвивальної діяльності.

У структурі управління і контролю за оздоровчо-розвивальною діяльністю можна виокремити чотири блоки: спонукально-ціннісний (формування і регуляція мотивів і цілі); організаційно-педагогічний (форми організації, планування); організаційно-методичний (методи виховання, способи, засоби, стимули); управління і контролю (аналіз результатів, оцінювання, виявлення неузгодженості в результатах і процесі їх досягнення, регуляція мотивації, мети, завдань, форм організації і методів виховання).

У блок-схемі контроль і регуляція виступають як головний фактор системи управління формуванням ціннісного ставлення старшокласників до оздоровчо-розвивальної діяльності, яка втілює вплив когнітивного, емоційного й вольового компонентів в процесі прийняття рішення і регуляції. Регуляція формування оздоровчо-розвивальної діяльності розглядається як функція відповідно до програм, вимог, правил та норм.

Зміст формування ціннісного ставлення старшокласників до оздоровчої рухової діяльності – це спеціально організований процес рухової життєдіяльності особистості в навчальний і позанавчальний час, який сприяє ціннісному ставленню до збереження фізичного здоров'я і розвитку особистості, відповідно до мотивації й індивідуальних рухових потреб.

На основі досліджень наукової літератури були визначені головні структурні компоненти ціннісного ставлення старшокласників до рухової діяльності (табл. 1).

Об'єктність – спеціально організована навчально-оздоровчо-розвивальна рухова діяльність, яка сприяє розвитку фізичних, функціональних, рухових можливостей особистості старшокласника. Навчальна діяльність характеризується набуттям старшокласниками певних знань з рухової діяльності, навичок і вмінь рухових дій, а також звички до систематичної рухової діяльності.

Таблиця 1

Головні структурні компоненти ціннісного ставлення старшокласників до оздоровчої та розвивальної діяльності

Властивості, ознаки	Зміст
Об'єктність	спеціально організована навчальна, оздоровча, розвивальна рухова діяльність
Спрямованість	здоров'я, фізичний і інтелектуальний розвиток
Осмисленість	свідома ставлення до здоров'я, фізичного і інтелектуального розвитку
Умотивованість	рівень домагань (завищений, адекватний, занижений) і відповідний рівень сформованості мотивації
Емоційно-ціннісне ставлення	позитивне – негативне, естетичне – не естетичне, моральне – аморальне, ціннісне – не ціннісне тощо

Оздоровча рухова діяльність характеризується адаптацією організму до звичайного фізичного навантаження, яке відповідає фізичній тренуваності, віковим і статевим показникам норм здоров'я. Розвивальна рухова діяльність характеризується розвивальним об'ємом та інтенсивністю фізичного навантаження, моторною щільністю навантаження, а також специфікою рухової діяльності (види бігу, плавання, гімнастики, танців, туризму, різні рухливі ігри, спортивні ігри тощо), що впливає на розвиток певних фізичних (силу, швидкість, витривалість, спритність), рухових можливостей (гнучкість) і духовний розвиток особистості.

Спрямованість рухової діяльності – здоров'я, фізичний і духовний розвиток старшокласника. М. Зубалій визначає такі форми рухової діяльності старшокласників: навчальна робота, фізкультурно-оздоровча робота в режимі дня школи, позакласна робота з фізичної культури, спорту і туризму, самостійні заняття в домашніх умовах та за місцем проживання. До цих форм слід включити також рекреаційні заняття, спортивні збори, види туризму, танці тощо.

Осмисленість рухової діяльності може бути свідомою і випадковою, не повністю усвідомленою. Осмисленість характеризує свідомість особистості. Свідомість – особливе утворення, що сформувалось під час розвитку на основі фізичної діяльності як специфічного виду людської діяльності. Необхідною складовою свідомості є знання. Усвідомити значення спеціально організованої рухової діяльності означає включення до системи знань і зарахування до певного

класу предметів, явищ. Людині властиві також і неусвідомлювані форми психічної діяльності (інстинктивні та автоматичні дії, потяги тощо). Але несвідоме включається у свідоме, і завдяки цьому людина може його контролювати.

Умотивованість старшокласників проявляється у їхній цілеспрямованості та активності. За виявом і функціями мотивацію поділяють на три класи: за причиною активності – інстинкти і потреби; за спрямованістю активності – установка поведінки; за регуляцією поведінки – емоції, почуття (І. Зязюн). На наш погляд, умотивованість краще оцінювати за рівнем домагань до покращення здоров'я та фізичної досконалості особистості.

Рівень домагань залежить від їх оцінювання. Завищений рівень домагань, завдань, мети – результат неадекватного оцінювання, що призводить до неадекватної мотивації. Занижений рівень домагань, завдань, мети також є результатом неадекватного оцінювання, що призводить до заниженої мотивації, відмові від ініціативи, до недооцінки особистістю самої себе та до формування комплексу неповноцінності. Адекватна, або нормальна мотивація свідчить про реальне оцінювання можливостей учня і адекватне усвідомлення дійсності та формування мотивації до оздоровчо-розвивальної діяльності.

Емоційно-ціннісне сприйняття і ставлення до цінностей рухової діяльності: емоційно позитивне, негативне або індіферентне; задоволення від естетичного сприйняття; задоволення від відповідності зразку, нормі, ідеалу; ціннісне сприйняття (шанобливе, дбайливе, позитивне, відповідальне тощо). Емоційно-ціннісне ставлення дає установку на успіху або невдачу. Позитивна оцінка об'єднує різнобічні оцінки, які формують ціннісне ставлення до зазначеної діяльності, ураховуючи загальну і часткову мотивацію (рівень домагань). Умотивоване ставлення, зорієнтоване на успіх діяльності, свідчить про адекватну оцінку можливостей. Уникнення невдач пов'язано з неадекватним оцінюванням, коли прогнозована оцінка завищена або занижена. Позитивно, якщо в оцінці фізичного розвитку бажане збігається з реальним досягненням, що може свідчити про успіх оздоровчо-розвивальної діяльності.

О. О. Колонькова

м. Київ

СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТІСНО РОЗВИВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Анотація. Обґрунтовано сутність поняття „культура екологічної поведінки”, особливості формування культури екологічної поведінки підлітків.

Ключові слова: особистісно розвивальні технології, культура екологічної поведінки, підлітки.

Культура екологічної поведінки, з огляду на аналіз наукових джерел, – це спосіб організації життєдіяльності людини, представлений сукупністю знань, норм та правил поведінки, ціннісних орієнтацій особистості, що відповідають вимогам стійкого розвитку та виявляються в безпосередній і опосередкованій взаємодії з природою.

Культура екологічної поведінки відслідковується в:

– системі цінностей, спільних для людей уявлень про спосіб життя, що